

A MAGYAR-SZOVJET MŰSZAKI FILMKAPCSOLATOK FEJLŐDÉSE

Duzs János

Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság

MŰSZAKI FILMGYÁRTÁS A SZOVJETUNIÓBAN

A Szovjetunióban a műszaki filmezés kérdéseivel a gyártás koordinációja szempontjából a Filmgyártási Állami Bizottság a Tudomány és Technika Állami Bizottságával együtt foglalkozik: a központi és a köztársasági rövidfilm-studiók^{1/} éves gyártási tervét tematikailag a Tudomány és Technika Állami Bizottsága koordinálja, a filmgyártás biztosítása pedig a Filmgyártási Állami Bizottság feladata. Műszaki filmgyártást is végző studioi vannak továbbá az Összszövetségi Felső- és Középfokú Oktatási Minisztériumnak, valamint az össz-szövetségi ágazati minisztériumoknak, illetve ezek tájékoztatási intézményeinek is. Ezenkívül számos műszaki egyetem készít saját studiojában műszaki filmeket.

A Szovjetunió Minisztertanácsának a közelmúltban a Szovjetunió egységes tudományos-műszaki tájékoztatási rendszeréről hozott határozata^{2/} - külön rámutat az operatív filmtájékoztatás fejlesztésének feladataira. Eszerint a Szovjetunió minisztériumai és főhatósággal jogosultak központi tájékoztatási intézményeik felhasználásával tudományos-műszaki operatív filmtájékoztatók készítésére, hogy ennek segítségével - széles körben és időben megismertessék a kutatási munkák eredményeit, új szerkezeteket, technológiákat - a tudósokkal és mérnökökkel. A Szovjetunió Minisztertanácsa Filmgyártási Bizottságának feladata ennek kapcsán, hogy elősegítse a szükséges be rendezések, anyagok rendelkezésre bocsátását a központi, ágazati, tudományos-műszaki tájékoztatási szervek filmlaboratóriumainak kiépítésére.

^{1/} Gruzia, Jereván, Kazahsztán, Kiev, Kujbisev, Leningrád, Minszk, Moszkva, Novoszibirszk, Odessza, Riga, Rosztov, Szverdlovszk, Üzbegisztán.

^{2/} Id. A Szovjetunió egységes tájékoztatási rendszere. = TMT, 14.évf. 2.sz. 1967. p.103-115.

Ugy véljük, hogy a Szovjetunió egységes tájékoztatási rendszerének továbbfejlesztésében a filmtájékoztatás fejlesztésének kihangsúlyozása újabb fejlődést jelent a műszaki filmek gyártása és felhasználása terén.

A rövidfilmgyártási kapacitás a Szovjetunióban az utóbbi években jelentősen megnövekedett, különösen az évi 1000 film gyártására berendezett, központi stúdió üzembeállításával.

A különböző stúdiók, illetve szervezetek évente több mint 1000 műszaki filmet gyártanak. Még ha a filmek jelentős hányada helyi igényű tájékoztatási, oktatási stb. témákat dolgoz is fel, közel 400-at tesz ki évente azoknak a filmeknek száma, amelyeket az utóbbi években a Szovjetunió a baráti országok figyelmébe ajánlott, s melyek nagy része a hazai műszaki fejlődés szempontjából is érdeklődésre tarthat számot, sőt közvetlenül felhasználhatók lennének.

Tájékoztatottságunk az elkészült szovjet filmekről a közeli évekig csak esetenkénti volt. A KGST Műszaki és Tudományos Kutatómunkák Koordinálásával foglalkozó Állandó Bizottság Információs Munkacsoportja megállapodása alapján azonban megkezdődött az éves filmgyártási tervek kölcsönös cseréje és a kölcsönös tájékoztatás az évente készített filmekről.

A műszaki filmek kölcsönös bemutatása az elmúlt években ugyancsak fejlődött. A Budapesti Műszaki Filmfesztiválok, szakmai bemutatók Magyarországon, magyar filmek bemutatása a Szovjetunióban rendezett különféle konferenciákon, kiállításokon, mind gyakoribbak. A filmek felhasználásával és gyártásával foglalkozó szakemberek kölcsönös kapcsolata egyre inkább kialakul. E műszaki filmegyüttműködés közelmúlt fejlődésének néhány fontosabb területéről kívánunk a következőkben áttekintést nyújtani.

A SZOVJETUNIÓ RÉSZVÉTELE A BUDAPESTI MŰSZAKI FILMFESZTIVÁLOKON

A Szovjetunió rendszeres résztvevője a Budapesti Műszaki Filmfesztiváloknak. A bemutatott szovjet filmek általában nem nagy számúak, azonban mind tematika, mind kivitel szempontjából igen jól válogatottak. Ezek a filmek rendszerint a fesztivál jelentős díjait nyerik el. Így pl. az elmúlt két fesztivál alkalmával a következő szovjet filmek díjazására került sor:

III. BUDAPESTI MŰSZAKI FILMFESZTIVÁL /1964/

UJ TECHNIKA AZ ERDÉSZETBEN

ELEKTROKÉMIA

FOTOEFFEKTUS

A MEGSZELIDÍTETT ELLENSÉG

IV. BUDAPESTI MŰSZAKI FILMFESZTIVÁL /1967/

PLAZMA

V-ALAKU MOTOROK

OLAJTARTÁLYOK SZERELÉSE SZIRIÁBAN

UJDONSÁGOK A MINÓSÉGI ACÉLGYÁRTÁSBAN

ÉPÍTŐGÉPEK FÓRUMA

E fesztiválokon szovjet delegációk vesznek részt, melyeknek tagjai között mind a filmgyártás, mind a műszaki fejlesztés és az ipar szakembereit megtaláljuk, így a fesztiválok alkalmával magyar és szovjet szakemberek között értékes tapasztalatcserék is létrejöttek. A Fesztivál zsűrijében mindenkor megtaláljuk a szovjet zsűritagokat, mint pl. R.BAHRRAH, a Filmgyártási Állami Bizottság; N.F. DMITRJUK, a Tudomány és Technika Állami Bizottság munkatársa; B.A. ALTSCHULER, a moszkvai filmfőiskola tanára.

A SZOVJETUNIO RÉSZVÉTELE

A BUDAPESTI VEGYIPARI SZAKMAI FILMBEMUTATÓN

1966. március 7-11. között került sor Budapesten a KGST-ben résztvevő országok vegyipari filmjeinek bemutatására. Ezt megelőzően a kölcsönös tájékozottság növelése érdekében egyes KGST országok bemutatták fővárosaikban műszaki filmgyártásuk termékeit a többi ország szakembereinek /Prága, Berlin, Varsó, Budapest/. A tapasztalatok azonban azt mutatták, hogy célszerű a szakmai hatékonyság szempontjából nem egy-egy ország teljes műszaki filmtermését, hanem a KGST-ben résztvevő országok egy-egy ágazatában az előző években gyártott filmjeit a szakembereknek bemutatni. Így nyílik ugyanis a legkedvezőbb lehetőség - a szakmai filmek megismerésén túl - a vélt céljából történő kiválogatásra, a tapasztalatok és az együttműködés megtárgyalására.

A budapesti Vegyipari Bemutatón 5 országból 28 szakember 58 filmet tekintett meg.

A bemutatón a következő szovjet filmek kerültek vetítésre:

A GYÉMÁNT TITKA

/A mesterséges gyémánt előállítása és felhasználása/

CSODÁLATOS ANYAGOK

/A szilikonok kutatása és alkalmazása/

A CSODA-KOMBINÁT

/A pala komplex feldolgozása/

A NAPSUGÁR-VADÁSZOK

/A foto szintézis problémája/

A KÉMIA ORSZÁGÁBAN

/Ismertetés a Kémia az Iparban, Építőiparban és a Mezőgazdaságban c. moszkvai nemzetközi kiállításról/

AZ ATOM ÚJ MUNKATERÜLETE

/Kémiai alkalmazása/

A KATALIZIS

OPTIMÁLIS ÜZEMSZERVEZÉS

AUTOMATÁK IRÁNYITJÁK A TERMELEST

A TERV

/Makett-modell módszer alkalmazása vegyipari vállalatok tervezéséhez/

STATIKUS ELEKTROMOSSÁG

ATOMSZÁMLÁLÁS

A KOLLOIDKÉMIA ALAPJAI

VEGYIPARI VÁLLALATOK TŰZ- ÉS ROBBANÁSVÉDELME

A bemutatón 6 főnyi szovjet delegáció vett részt. Ebben képviselve voltak: a Tudomány és Technika Állami Bizottsága; a Tudományos Akadémia; a Filmgyártási Állami Bizottság; a Vegyipari Gépgyártási Össz-szövetségi Tudományos-Kutató és Tervező Intézet; a Fiziko-kémiai Tudományos Kutatóintézet.

A bemutató alkalmával tartott szakmai tanácskozáson E.GUMANOV, a szovjet delegáció vezetője tájékoztatta a résztvevőket a műszaki filmügy szovjetunióbeli helyzetéről és felvetette, hogy a KGST országok műszaki filmjei terén való tájékozottsághoz célszerű lenne, ha a Budapesti Műszaki Filmtájékoztató Központ a KGST országok megfelelő műszaki filmjeivel is rendelkezhetne.

A budapesti szakmai filmbemutatót eddig még egy hasonló filmbemutató követte: a gépipari filmek bemutatója Szófiában.

KAPCSOLATOK A KUTATÓFILMEZÉS TERÉN

A kutatásnak és műszaki fejlesztésnek világszerte egyre elterjedtebben és eredményesebben alkalmazott módszere a kutatófilmezés.

Ennek keretében speciális felvételi berendezésekkel és eljárásokkal, más módszerekkel nem rögzíthető és érzékelhető mozgások, folyamatok értékelhetők. A kutatófilmezés új ismeretek szerzése, meg-
hibásodások, hibák felderítése terén is eredményesen alkalmazható.

A magyar-szovjet kapcsolatok e téren lehetővé tették egyrészt két szakemberünk szovjetunióbeli tanulmányutját, másrészt szovjet szakértők tanácsadását az MTA Műszerügyi Szolgálat Kutatófilm Osztályán, mely hazánkban a kutatófilmezés központi bázisát képezi. J.KRIZSANOVSKI, a leningrádi és V.PELLJ, a moszkvai egyetem docensei, a műszaki tudományok kandidátusai, helyeselték a kutatófilmezés fejlesztése terén lévő célkitűzéseinket és tapasztalataink átadásával számos új lehetőségre hívták fel a figyelmet.

Érdemes megemlíteni, hogy a kutatófilm központunkban eredményesen használják az SZKSZ-1 szovjet felvevőgépet, melynek képfrekvenciája 150-4000-ig terjed. Ugyancsak használják az SZFR-kamerát, melynek képfrekvenciája elérheti a 2,5 milliót. E kamerákat felhasználták olyan problémák tanulmányozására, mint pl. a robbanás, önvilágító testek mozgása stb.

A SZOVJET EGYETEMEKEN FOLYÓ FOTO- ÉS FILMTECHNIKAI OKTATÁS TAPASZTALATAINAK HASZNOSÍTÁSI LEHETŐSÉGE

Igen figyelemreméltó V.PELLJ. tájékoztatása a szovjet egyetemeken folyó foto- és filmtechnikai oktatásról. Eszerint a műszaki egyetemeken és ezen túlmenően közel egy tucat más egyetemen önálló tanszék működik "Foto- és Filmtechnikai Tanszék" elnevezéssel. Ez biztosítja elvileg az összes hallgatók számára a fényképezés és a filmezési technika alapvető megismerését. Ennek az a célja, hogy a tudományok minden ágában az egyetemeken és főiskolákon végzett szakemberek önállóan képesek legyenek tudományos fényképfelvételeket készíteni, oktató- és kutatófilmek készítésében közreműködni, vagy az utóbbihoz, -ha nincs különleges felszerelésük, -fel tudják ismerni azokat a problémákat, melyeket legcélszerűbb különleges fényképezéssel, illetőleg kutatófilmezéssel megoldani.

A moszkvai Lomonoszov egyetemen pl. két féléves tantárgy a foto- és filmtechnika. Gyakorlatilag a hallgatók többsége felveszi a tárgyat. Az említett egyetemen e tantárgynak évenként több mint 1200 hallgatója van; az előadásokat 20-as csoportokban 6 előadó tartja. A hivatásos kutatófilmezők oktatása a leningrádi műszaki egyetemen történik. Ez lényegében szakmérnökképzés a végzett optikai, villamosmérnökök és vegyészmérnökök részére. Jelenleg ily módon évente 10-15 szakmérnököt képeznek.

Tekintettel arra, hogy a műszaki és természettudományi egyetemet végzők számára a foto- és film felhasználása egyre inkább szükséges, lehetőségünk van arra, hogy a szovjet tapasztalatok figyelembevételével, hasonló oktatást készítsünk elő a mi műszaki és természettudományi oktatásunk részére.

SZOVJET FILMEK BUDAPESTEN, A "SZOVJET TUDOMÁNY ÉS TECHNIKA 50 ÉVE"
KIÁLLÍTÁSON

A szovjet műszaki filmek első alkalommal folyó év szeptemberében a "Szovjet Tudomány és Technika 50 éve" c. jubileumi kiállításon kerültek széles körben a szakemberek és az érdeklődő közönség elé.

A kiállítás "non-stop" vetítőjében, esti szabadtéri filmbemutatóin a közönség a kiállítás tárgykörével kapcsolatos 40 kiváló szovjet filmet láthatott. Az egyes pavilonok nappali vetítőberendezései és zártláncu TV-berendezései által közvetített filmeknek is nagy volt a közönsége.

A 40 film magyar nyelvre szinkronizálva került a nézők elé s a kiállítás alatt és után ezekkel a filmekkel 14 vidéki városunk szakemberei is megismerkedhettek.

Amint a fenti áttekintésből is kitűnik, az elmúlt években a magyar-szovjet filmkapcsolatok fejlődésnek indultak. Arra törekszünk, hogy a kapcsolatok fejlődését meggyorsítsuk: fokozottabban hasznosítsuk műszaki-tájékoztató és oktató munkánkban a szovjet filmeket, bemutassuk szovjet barátainknak műszaki filmgyártásunk termékeit és rendelkezésre bocsássuk nemzetközi műszaki filmtájékoztató munkánk eredményeit.

s/s

DUZS, J.: Development of the Hungarian-Soviet relations in the field of technical films

The Soviet State Committee for the Motion Picture Industry together with the State Committee for Science and Technology, follow with considerable attention the coordinated development of technical film production. The all-union and regional short-film studios, the ministries of education, and of various industries and their information centres, as well as the film studios of technical universities, produce more than 1000 technical films annually. In recent years mutual information was supplied within the framework of the Council of Mutual Economic Assistance /CMEA/, both on production plans and films produced. The Soviet Union participates regularly at the Budapest Technical Film Festival, and Hungarian technical films are more and more frequently shown at exhibitions and conferences in the Soviet Union. Useful relations have also been established to improve the production of research films. On the occasion of the jubilee exhibition "50 years of Soviet Science and Technology" in Budapest, tens of thousands of experts attended the projection of the 40 Soviet films shown in connection with the exhibition. New initiatives were made on both sides to develop further co-operation.

-;-

ДУЖ, Я.: Развитие венгерско-советских связей в области технических фильмов

В Советском Союзе Госкомитет по кинематографии, совместно с Госкомитетом по науке и технике, с большим вниманием следит за координированным развитием производства технических кинофильмов. Центральные и республиканские студии короткометражных фильмов, учебные заведения, отраслевые министерства и их институты информации ежегодно изготавливают более 1000 технических фильмов. За последние годы, в рамках СЭВ приняла реальные формы обоюдная информация о тематических планах и выпуске фильмов. Советский Союз регулярно принимает участие в Будапештских фестивалях технического фильма, и на проводимых в СССР конференциях и выставках все чаще показывают венгерские технические фильмы. Плодотворны связи осуществляемые в области исследовательской кинематографии. По случаю юбилейной выставки "50 лет советской науки и техники" в Будапеште и в провинции десятки тысяч венгерских специалистов просмотрели 40 советских фильмов. Для дальнейшего развития взаимных связей проводятся мероприятия обеими сторонами.

DUZS, J.: Die ungarisch-sowjetischen Beziehungen auf dem Gebiet der technischen Filme

Das Sowjetische Staatskomitee für Filmproduktion verfolgt zusammen mit dem Staatskomitee für Wissenschaft und Technik mit besonderer Aufmerksamkeit die koordinierte Produktion von technischen Filmen. Die zentral gelenkten Kurzfilm-Ateliers und die Ateliers der Republiken, sowie die Filmateliers, die im Rahmen der Fachministerien und deren Informationsinstituten, sowie an den technischen Universitäten tätig sind, stellen jährlich mehr als 1000 technische Filme her. Die Mitgliedsstaaten des Rates für Gegenseitige Wirtschaftshilfe /RGW/ haben in den letzten Jahren den gegenseitigen, fortlaufenden Informationsaustausch über die Produktionspläne und über die fertigen technischen Filme verwirklicht.

Die Sowjetunion ist ein regelmässiger Teilnehmer der Budapester Festivale für Technische Filme und es werden immer häufiger ungarische technische Filme in der Sowjetunion, gelegentlich der dort veranstalteten Ausstellungen und Konferenzen vorgeführt.

Auch auf dem Gebiet der Forschungsfilme wurde nützliche Zusammenarbeit organisiert. Anlässlich der Jubiléumsausstellung "50 Jahre der Sowjetischen Wissenschaft und Technik" in Budapest haben zehntausende von Fachleuten die vorgeführten 40 Filme über Forschungen in der Sowjetunion besichtigt. Zur Förderung der weiteren Beziehungen sind von beiden Seiten neue Möglichkeiten ins Auge gefasst worden.
